

REDACTIA
Arad, Deak Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor.
pe 6 luni 10 cor.
pe 3 luni 5 cor.
pentru Romania si strainatate pe un an 40 franci.

Managementul nu se raspunde de continutul articolelor si de necesitatea agendelor.

TRIBUNA

Scoalele noastre

ADMINISTRATIA
Arad, Deak Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:
de un sir garmond: prima data 14 bani; a doua oara 12 bani; a treia oara 8 b. de fiecare publicatie.

Atat pentru abonamente, cat si pentru inserții sunt a se plăti înainte în Arad. Telefon pentru oras si comitat 103502. Scrieri retracate nu se primesc.

REFORMA INVETAMENTULUI POPORAL.

Cu proiectul de reforma a invetamentului al ministrului de culte si instructie publica la vremea sa ne-am ocupat si noi pe larg. Am dovedit cu argumente neresturnabile la ce primejdii ne expune proiectul acesta de reforma. Am dovedit cu evidenta ilegalitatile si nedreptatile si faptul ca nici autonomia bisericii noastre n-o cruta vandalismul guvern. Strainatatea culta inca s'a revoltat de acest proiect si presa strainatati a comentat în termeni aspri nazuintele barbare ale guvernului maghiar. Acum asa se vede, guvernul simte nevoia a se spala înaintea strainatati. *Pol Kor*, din Viena, pe baza informatiunilor castigate din Budapesta se sileste a lua în aparare scopurile guvernului. Sa sileste sa netezeasca lucrurile si cu fel de fel de minciuni se seduca strainatatea. Zice ca în strainatate în multe locuri au fost reu talmacite intentiunile ministrului Berzeviczy, pentru-ca el *n'are da pãndã despoia nãtiõnalitatãile de dreptul limbii lor nici nu vrea sã stirpeasca scoalele nãtiõnalitatãilor*. După dînsul scopul noiei legi este, ca fiecare invetator sa-si iususeasca capacitatea de a putea propune limba maghiara asa ca elevul după terminarea scoalei elementare si de repetitie sa *inteleaga si sa stie vorbi limba statului*.

Ca guvernul prigoneste scoale elementare nemaghiare, despre aceasta noi nu numai ca suntem de mult convinsi, dar o putem aceasta dovedi cu date pozitive. Da, de dreptul limbii noastre vrea sa ne despoaie guvernul cum am dovedit-o de atatea ori. Doar aproape fiecare guvern maghiar este patruns de asa numita *gãndire a statului nãtiõnal maghiar*. Guvernul actual urmeaza asemenea o *vajnicã politica de rasa* si ca un astfel de guvern poate exista în Ungaria, este a se multumi violentei, spoliatiunii si tiraniei calitati pe cari le intruneste guvernul maghiar. Este a se multumi faptului ca este centralizat tot si în chipul acesta toate daraverile terit se fac în centru în Budapesta, fara stiirea si împotriva vointei noastre. În manile puterii centrale executive s'a concentrat toata puterea de guvernare, mijloacele de putere ale executivii alegeriilor, distictiile oficiale, salvariile etc. Tot atatea mijloace potrivite pentru corupãia sã se facã în toata tara.

venus abuzata de puterea sa, nu-l putem lua în alta raspundere, pentru-ca nu ne este entat a ne intruni. Ear în legislatia terit ajung aceia pe cari li lasa guvernul sa intre. **Guvernul nu executã nici legile, desi acelea sunt sanctionate si de juramintul Regelui.** Nu legi li trebuiesc în ci stat nãtiõnal maghiar (intelege cãut maghiar), unitar. Si spre scopul acesta nu aceea vrea ca fie-care invetator sa-si iususeasca capacitatea propunerii limbii maghiare, a limbii de stat, cãci doar asta si pãnci si au înãsurit-o, dovada isconturile inspectorilor scoalari pe testimoniile de evaluatiune, ca aceea vrea guvernul, ca invetatorului numai limba maghiara, ci inclinarea (*hajlam*) maghiara, s-o poseada. Inclinare maghiara, spirit maghiar - precum au spus-o - nimeni nu poate duce din padagogii *stãine*. Limba maghiara si acum se propune în scoalele noastre populare în 19 ore la septãmãna. Dar nu asta trebuie, nu e destul sa vorbim numai limba maghiara, ci sa fim în sentimente, în spirit si aspiratii maghiari - zice guvernul. În ancheta convocata pentru dezbaterea proiectului am statut anzi pãrerile fruntasilor barbați maghiari. Acestia aproape fara exceptiune sunt si personagii influente atât în politica cât si în administratie. Si cea mai mare parte a acestora a împãrtãsit conceptiile acestea. Nici unul n'a cutezat sa se ridice împotriva curentului, cãci altfel presa maghiara l-ar fi timbrat ca *pac-teaza cu nãtiõnalitatãile si prin urmare e trãdãtor de patrie*.

Zice mai departe numita foaie, pe baza sorgii tel din Budapesta, ca proiectul se misca între cadrele legii vechi si e *departe de a constitui un atentat împotriva limbii si culturii nãtiõnalitatãilor*, mai departe ca si în scolile cu limba maghiara este ingrigit de educatia *minoritatãii nãtiõnalitatãilor*, în limba nãtiõnalitatãii respective. Aceasta este simplu de tot o minciuna sfruntata. Adevãrul e, ca legea ordonã, ca si în scoalele de stat elevul sa-si primeasca educatia în limba lor. Dar legea asta n'o executã guvernul, pentru-ca atunci nu s'ar putea zidi *statul nãtiõnal unitar maghiar*. Acum numai într'atãt se propune elevului în limba sa materna, încãt e de lipsã ca sa poata inveta limba maghiara. Natural, dacã acasa bãiatul vorbeste de romãneste, încãdar l'ar inveta în scoala înãiu ungureste, nici n'ar intelege prelevãrea. Trebuie deci ajutat în limba sa materna pentru a putea inveta ungureste. Fireste ne mai vorbind de defavorul în care

Scoalele noastre

ADMINISTRATIA
Arad, Deak Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:
de un sir garmond: prima data 14 bani; a doua oara 12 bani; a treia oara 8 b. de fiecare publicatie.

Atat pentru abonamente, cat si pentru inserții sunt a se plăti înainte în Arad. Telefon pentru oras si comitat 103502. Scrieri retracate nu se primesc.

otim elnemelele nimia lãstãrii N
-inca rogoq urzon iologãni la toamãne
stã elevul român fatã de cel maghiar. Asa
se face educatiunea bãetilor în Ungaria în
limba lor matemaã. Ba cãt de departe e
bunacredinã de dînsii o domedeste si aceea
cã *vãna si religia vor sa se propuna în*
limba maghiara. Ba s'au ivitã si dorinã, ca
si limba ritualã se fie cea maghiara. Vor
deci sa influenteze si liberul exercitiu religioz
a sãnoitãtãii coo pãrtãtãis vãtã
gãit. Ca guvernul nu voeste sã atenteze în
potriva culturii noastre? Dar tocmai cultura
ne-o atacã guvernul. Vrea sa ne impedece
în dezvoltarea noãtrã culturalã prin pro
iectul sed. În privinãã asta izãzã de toate
mijloacele permise si nepermise ale unei pãl
litice culturale si economice, împotriva noã
trã. D'apoi asa numita *politica sistematicã*
de colonizare strãbatuta de gãndirea nãtiõ
nalã. Ia ce e buna gãndire deo bunã
Doar ministrul presedinte Tisza în vor
birea sa din Dieta dela 30 Iunie a spus-o
cã *statul acesta altceva decãt nãtiõnal (in
telege de rasa maghiara, pentru-ca si dl
ministru presedinte are obiceiul sa confunde
nãtiunea legalã-politica cu nãtiunea etnica) si
si cultura lui nu poate fi altã decãt ma
ghiarã*. A zis mai departe, ca tot ce se
face cu mijloacele statului, trebuie sa se facã
numai în interes le culturii maghiare.

Mar poate exista aici indoiãla? Na
spuse vãde ministrul-presedinte ce voeste?
Cã e legalã ori drepta politica asta? Rã
reste de aceasta si-a uitat. Noi platim dare
de avere si tãrguã, ear dela stat nimic nu
capatãm. Iobagi politici suntem. Când e
vorba de implinirea datorinãtelor noastre,
atunci suntem cântãriti ca si ceilalti cetã
teni, dacã guvernul e de dreapta nu.
Dacã guvernul e stãie preimã deãã sa
fim bunã patrioti, dee-ne si drepturile cari
ne compet ca cetãteni. Ori noi numai
atunci vom avea parte de drepturi, dacã ne
maghiarizãm?

Însã tãgul stã din duoi. Noi desi
poate cu prea multã moderatiune dar cu o
perseverantã cu atãt mãi necovãrsita vom
lupta pentru eluptarea drepturilor noastre.
Si dacã asa va vrea Dumnezeu nu dela
contela Tisza, Pista va depinde validitãrea
acestor drepturi.

Dacã bestãtãtã grãntã de dragostie de
adevãr în Pol Kor, va lua notã si despre
rãspunsul acesta al nostru.

scrie destul Român din Ungaria, an 1904, p. 1
S. D. Episcop al Aradului Ioan Papp și p
domnul protopop din Rãdus, P. Givulescu i-am
afãst între oaspeții romãni.

Sirolin

si mai ales este recomandat Convalescentilor dupã influenãã. Sirolinul promoveazã apetitul si face sã creascã greutatea corpului, depãrteazã tusa si negura si face sã micãtoaze asudãrea de oãpte. Din cauza mircãsului si gustãtãr sãu plãcut este fãcãt sã se ia cu plãcere.

sirolinul este recomandat si copiãtãi în tãtãme de 4 cor. Sirolinul este recomandat si copiãtãi în tãtãme de 4 cor. Sirolinul este recomandat si copiãtãi în tãtãme de 4 cor.

Hoffmann-La Roche & Co. Chimica Basel (Svizzera)

Școalele noastre în primejdie!

— Ședința Dietei dela 30 Iulie. —

În ședința de Sâmbătă a Dietei s'a anunțat și oficial atentatul plănuț impotriva școalelor susținute din crunta sudoare a poporului român.

N'a ajutat nimic avertismentele Mitropolitilor noștri, n'a ajutat nimic adîncul resentiment al întregului nostru popor, manifestat față de o încercare atât de imorală și de o așa nedreptate strigătoare la cer, șovinistul ministru, făcînd aluzie la putere la baionete, ne anunță oficial că proiectul său, orî ne place orî nu, încă la toamnă, trebuie să devie lege.

În fața acestei stări de lucru, poporul român întreg trebuie să sară ca un singur om, întru apărarea constituțională a drepturilor sale sacre, primejduite de un sacrileg temerar și nesocotit.

Acî stăm în față cu o aservire, se crede că suntem dați pradă și nu mai e vorba de drept ci de forță brutală, ne schingiuesc fiindcă au puterea s'o facă. Ne-o spune aceasta verde organul șovinist al imperialismului maghiar, care în numărul său de ieri scrie în modul următor:

«Pună deci mîna națiunea maghiară pe școală, ca pe o armă puternică a construirii statului național maghiar și nu-și bată capul cu larma dușmanilor patriei, dar rîzbească conștient spre scopul său. Dacă odată nu ne poate sta la dispoziție în marea noastră muncă, puternicul mijloc, armata, să punem mîna pe celalalt, pe școală. Acî nu se poate invoca voința suverană, ca obstacol tendențelor naționale, nu se poate invoca «primejduirea de mare putere a Monarhiei» acî avem mîna liberă, nu e nevoie de cât de energie și judecată înțeleaptă, că cea-ce facem să fie bine făcut, nu așa ca și legea naționalităților.»

Este vorba deci a ni-se șterge cu o o trăsătură de condei drepturi cari își au

izvorul în tradiția veacurilor, pentru cari strămoșii noștri și-au vîrsat sîngele șiroae și pe cari dacă nu le vom apăra cu ultima noastră energie, ne vor blăstăma nepoții în morminte! Să le perdem cel puțin în mijlocul protestelor unanime și solemne ale poporului nostru, de cari să resune și Tronul și Europa! Să mergem din nou, nu sute, ci mii și în fruntea Vlădicilor noștri la treptele Tronului pentru a cere scut și apărare drepturilor la cari nu renunțăm odată cu capul. Și înainte de toate acum cu posibilă urgență să se convoace **congresul naționalităților**, pentru-că din momentul acesta s'a dărîmat ori ce zid despărțitor între noi, frații Sîrbi și Slovaci și una suntem față de atacul criminal, pus la cale de Bobrikov-ul Ungariei.

Așa se facem!

Și până atunci respingem cu disprețul cel merită aluziile calumnioase și epitetele din vorbirea ministrului adresate muncitorilor presei române.

Noi toți suntem «apostoli falși» și Dumnealui, Berzeviczy este prietenul poporului român. Să nu zimbiți, căci aceasta o spune aproape cuvînt de cuvînt însuș d-sa, dl Berzeviczy.

Iată cum glăsuște:

Față de loviturile nefaste, «cărora sunt expus pentru proiectul acesta din partea presei ultraiste a naționalităților și în special a celei românești; află de necesar a pune în lumină adevărată dispozițiunile referitoare la limba maghiară contemplate în acest proiect. Sunt adînc convins că acele pretensiuni, pe cari le reclamă planul proiectului în privința instruciunii cu succes a limbii maghiare și cari numai din punctul de vedere al sancțiunei mai energice se abat dela postulatele legilor din 1879, că acelea constituiesc minimul pretensiunilor ce trebuie să le avem din punctul de vedere al dreptului limbii statului, al unității de stat și naționale și din punctul de vedere al legilor în vigoare (!) (Vîi aprobări. Așa-!) Ținta ce o urmăresc și pe care după convingerea mea prin ridicarea la valoare de lege a proiectului o și putem ajunge, că adevărat fiecare cetățean maghiar, care ese din școala elementară, să știe cu cetățenii săi maghiari vorbi în limba maghiară. (Vîi aprobări). Asta după părerea mea este și posi-

bil și necesar. Că e posibil, asta o dovedește un întreg șir de popoare cu două limbi în străinătate, în Belgia în Șvizzera, dar avem pentru aceasta destule exemple și acî în patria noastră, căci doar în comunele de graniță etnică în destule locuri putem experia, că poporul vorbește aproape asemenea de bine limba maghiară și limba naționalităților (Așa-!, în dreapta. În tot jurul Budapestei). Ear că aceasta este necesar și anume în prima linie în însuș interesul naționalităților, așa cred că este mai presus de orî ce îndoială și evident. O simț și destul de bine o știu aceasta, cei ce au declarat răboiul ideii reformei, și tocmai, fiind că e necesară, agitează împotriva ei într'un chip fără minte.

O știm, că dacă cetățeanul nostru de altă naționalitate învață și limba maghiară, fără ca prin aceasta să înceteze a fi român, sîrb, german ori slovac, acela față cu situația sa de cetățean maghiar, nu se va simți mai mult străin și izolat, acela se va valida în toate direcțiunile și pe toate terenurile, tocmai așa, ca cetățenii maghiari. Dar tocmai asta n'o vreau semănătorii aceia de neghină, cari bine știu, că semenii lor numai până atunci vor sta sub înrîurirea lor, până ce se vor izola ca naționalități. Pentru-că numai în izolarea aceasta, aparenta delăturare și apăsare și în starea sufletească amărită provocată de lipsa validității, prinde rădăcină acel separatism, cari asigură rolul de conducător apostolilor falși și agitatorilor naționalităților, în care prea ușor se pot amesteca tendențe cari pot fi stricicioase statului (Așa-!! Așa-!!)

Beție de cuvînte. Ziarul pasiv din Lugoj, se vede în lipsă de teme mai arzătoare, vrea să ne dovedească, că n'avem dreptul a lua la răspundere pe deputații Români din tabera guvernamentală. De ce? Fiindcă ei nu sunt membri ai partidului național român. Dar când poate cineva uza de un astfel de «aripi» față de membrii partidului?... Zice mai departe că nici Dr. Vlad, nu reprezintă partidul național român. Zău. Noi așa știm că toate voturile s'au dat în cercul Dobrei fie pentru dl Dr. Vlad fie pentru candidatul liberal. Unde sunt deci voturile partidului național din cercul Dobrei, dacă nu s'au dat pentru dl Vlad? Ori în cercul curat românesc al Dobrei n'are partidul național nici un aderent? Ori cercul întreg căzut-a în erezie politică? Nu-l aprobă poporul românesc?

Azi mîne vor pune candidați toate cercurile românești și, afară de membrii din cele două redacții, nu va fi român care să nu voteze cu candidații naționali. Cei aleși însă firește nu vor repre-

Scrisoare din Reichenhall.

După-ce părăsim Salzburgul, ultima stație din Austro-Ungaria, după cale de o oră cu trenul, prin frumoasele ținuturi ale Bavariei, am ajuns la băile din Reichenhall. Gara e tocmai în oraș și o mulțime de trăsuri și omnibuse te așteaptă la ieșire, ca să te conducă la vre-o vilă ori vre-un otel din oraș. În Reichenhall sunt cam 350 de vile și 10 oteluri și deși vezi o lume de oameni pe strade și prin grădini, totuși rareori găsești vilă, pe care să nu fie afișată tabla, că în acest edificiu sunt odăi de închiriat. În oteluri asemenea sunt destule odăi goale. Așa spun cei cari și an au fost la Reichenhall, că anul acesta sunt mai puțini oaspeți. An erau pe acî destui Români din Ungaria, azi numai pe P. S. D. Episcop al Aradului, Ioan Papp și pe domnul protopop din Radna, P. Givulescu i-am aflat între oaspeții români.

Reichenhallul de altcum e orașel frumos, încungiurat de o cunună de munți cu brazi și alte plantațiuni. Zace la o înălțime de 470 de metri de-asupra mării, în partea ostică a Alpilor din Bavaria. Căldura cea mare din vara aceasta și acî până la sfârșitul lunii acesteia a durat. De vre-o 4 zile încoace însă timpul s'a schimbat,

așa că acuma zi de zi plouă. De multe ori de câte 5—8 ori la zi al parte de plouă, așa că nu ști, încâtro s-o apuci. Fără ploier nu poți pleca de-acasă, pentru-că sigur te prinde ploaia pe drum. Și cu toate acestea abia vezi urmă de tină. Străzile din Reichenhall așa iute o înghit, ca și când nu ar fi plouat nici odată. Publicul de altcum e dedat cu aceasta particularitate a Reichenhallului. Azi dimineața cel puțin o miă de ploiere am văzut în giurul pavilionului de muzică din parc. Toți sub ploiere ascultau muzica. Orchestra de altcum de 2 ori la zi concertează și anume dimineața dela 7—9 și după amiaz dela 5—7 ore. Azi după amiază și piesa „Doi ochi” va fi executată. Direcțiunea scării vrea sigur să facă plăcere României, căci de acî sunt destui oaspeți. Din Ungaria încă au sosit mulți oameni, așa că pe străzi — conform mulțimei oaspeților — germână, maghiară și română o auzi mai adese ori. Limba franceză și cea slavă numai din când în când o auzi.

O altă particularitate a Reichenhallului e, că pe la cele mai multe otele, damele servesc la masă. Mîncările, beuturile în general sunt bune.

Parcul grădinei de cură al Reichenhallului e frumos arangiat. Acî se află așa numitul: „Gradirhaus”. Pe stâlpi înalți de lemne sunt așezați ramuri subțiri de brad, ear' peste aceștia cade apă sărată, în formă de picuri. Acî se face în-

halăția naturală. În jurul Gradirhausului se plimbă dimineața aproape tot Reichenhallul. Mai fie-care cu câte un păhar de zăr în mână își face plimbările ordinate de medic. După terminarea curei de zăr și a muzicii din parc fie-care își continuă cura pe la diferitele localități de inhalare. Inhalatorii de acestea sunt multe în Reichenhall și toate sunt proprietăți ale singuraticilor oameni de pe acî. — Așa ne trece timpul cam până la 9—10 oare dimineața, când mergem să luăm dejunul. Pentru corectitate vreau să amintesc și aceea, că nainte de plimbările de dimineață prin parc, fie-care e ocupat cu scaldă, ce i-s a prescriș. Aceasta constă din felurite forme de tractamente hidroterapentice.

Concerte, baluri încă sunt destule. Teatru e zi de zi. Săptămîna aceasta a fost acî o expoziție de costume foarte interesantă.

Giurul Reichenhallului e foarte abundent în locuri de excursii. Cu toate acestea, din cauza ploii, până azi nicăiri nu am putut merge. După amiază vom fi liberi și în toată ziua așteptăm vreme frumoasă, ca să mai mișcăm din oraș.

At. Lipovan.

zinta partidul național român, pentru-că partidul național român este reprezentat în carne și în oase prin cele două redacții care stau pe baza programului din 1881. Așa rezona „Drapelul”. Fie și așa. Vor avea însă o mângâiere. Vor reprezenta poporul românesc. Și asta încă e ceva. — Unul dintre deputații români guvernamentali scărmanați de noi se exprima erî în termina elogiost despre articolul „Drapelul” scris cu multă „filozofie politică” — cum zicea densusul. Era în perfectă comunitate de vederi cu pasiviștii. Asta e însă o puternică dovadă că — noi suntem pe cale bună. Căci pasiviștii și guvernamentalii, deși mergând pe căi deosebite, dar vedem că se întâlnesc. Acest dar, să-i întâlnească, l-a avut beția de cuvinte din articolul „Comitetului redacțional”.

Partide noi în Ungaria.

Sub acest titlu ziarul „Secolul” din București se ocupă la loc de frunte de „noul partid” al lui Bánffy, care vrea să întreaacă pe toate celelalte partide șoviniste în șovinism.

Apoi trecând la politica noastră, a Românilor din blagoslovita noastră patrie, spune următoarele:

Câtă vreme s'a urmat politica rezistenței pasive, droibitunea aceasta mai mult moralmente jignitoare nu s'a simțit, materialmente vorbind, din cale afară greu; cu toată ordonanța, naționalitățile, și îndeosebi Români, continuau a se socoti și a se simți ca alcătuiind partid deosebit, și o organizație, neoficială dar nu mai puțin respectată, continua a-i ține strâns uniți în jurul aceluiași drapel imaterial. — Cu inaugurarea politicii activiste însă nu mai poate merge așa. Va fi nevoie de alcătuire de comitete electorale de o conducere centrală văzută și recunoscută, vor trebui să se țină întruniri, să se organizeze o propagandă, etc. Toate acestea nu pot să le facă în Ungaria decât partidele recunoscute, — iar pe bază națională nu se dă drept de alcătuire partidelor...

Ce este dar de făcut? Chestiunea a fost atinsă de valorosul deputat român Aurel Vlad, de-o-camdata singurul reprezentant autorizat și recunoscut în parlamentul ungar, al celor trei milioane de Români din Ungari. D-sa într'un discurs rostit în fața alegătorilor săi din Dobru, în Hunedoara, constatând că nu este speranță de a se recăștiga dreptul vechiului partid român pe baza națională de a mai funcționa ca în trecut, a adăugat:

„Însă nici un guvern nu ne va contesta dreptul ca pe bază de principii să ne organizăm într'un nou partid politic, al cărui membru poate fi ori-cine, fără considerațiune la naționalitatea sa, presupunând că aderă la principiile partidului. În forma asta putem grupa pe toți locuitorii țării care, în privința națională, sunt nedreptățiți, într'un singur partid unitar și puternic”.

Este clar că ceea-ce se preconizează aci este întemeierea unui partid federalist, s'au, și dacă va purta alt nume, pe bază de principii de natură federalistă. Un asemenea partid nu numai că nu ar fi exclusivist național, dar nimeni și nimic n'ar putea împiedeca aderarea chiar a unor Maghiari, în deajuns de clar vătători ca să cunoască cum că viitorul Ungariei stă în alternativa: Ungaria va fi un stat federativ, sau nu va fi.

Un asemenea partid n'ar mai putea fi atins în funcționarea lui de proibițiunea ce privește numai organizările pe bază națională, din cari adică n'ar putea face parte, chiar de ar voi, cetățenii de altă naționalitate ai statului. Un asemenea partid ar mai avea apoi marele avantaj accentuat de a cuprinde într'o organizație unitară toate naționalitățile din Ungaria.

Ideea nu este cu desăvârșire nouă; suntem în măsură a ști pozitiv că ea a mai fost enunțată, chiar în urma interdicției de funcționare a partidului național-român, dar de către un glas prea modest și prea puțin autorizat, decât ca să fi putut pretinde a fi luat în băgare de seamă. Pentru așa ceva trebuie și o situație din care să se poată impune atenția, — și de o asemenea situație, pe care din ferice o posedă, fără îndoială că d. Aurel Vlad e om care va ști să se folosească.

Răsboiul ruso-japonez.

Situația armatei ruse începe să devină critică. Astfel Japonezii au prevenit planul generalului rus, ear Kuroki pe cum reese din telegrame, a reușit să taie calea de retragere a lui Kuropatkin dela Liaoyang spre Mukden.

Portul dela Niucivang, Inkau încă a ajuns în mâinile Japonezilor, ceea ce ușurează nespuse de mult înaintarea coloanelor japoneze. Până acum Japonezii erau siliți să debarce trupe în partea ostică a peninsulei Liaotung, acum însă pot aduce armata pe câmpul de răsboiu la Inkau adecă în partea nordică a peninsulei. Dela Jukau duce o șosea admirabilă până la Niucivang și astfel Japonezii au ajuns la niște pozițiuni, cari vor putea servi ca nouă basă a operațiunilor lor.

De curând ș'au făcut intrarea în Niucivang încă 1600 Japonezi, luând 400 tunuri rusești, pe cari le trimit acum la Port-Arthur, pentru ale folosi acolo la atacul general.

Lăsăm să urmeze aci telegramele mai importante:

Tși-fu, 29 Iulie. Atacul în contra Port-Arthurului a început atât pe uscat cât și pe mare cu toată înverșunarea. Bateriile ruse au ripostat erî toută ziua la focul artileriei japoneze, la 7 ore seara însă au încetat. Aici se crede, că generalul Oyama va îndrepta un atac nocturn asupra fortăreței.

Tși-fu, 30 Iulie. Conform știrilor răspândite aici și la Shanghai Japonezii au luat Port-Arthurul cu prețul alor 11.000 de soldați. Această veste însă este desmințită la Tokio.

Londra, 30 Iulie. Kuropatkin își concentrează oastea bătută la Dasitșao, lângă Ansantien, 20 klm spre nord dela Haitșeng și numai 15 mile spre sud dela Liaoyang. Haitșeng în general nu este potrivit pentru defenzivă, din cauza că armata III japoneză de sub comandamentul generalului Nodzu Vinerea trecută a luat Palingul.

Londra 30 Iulie. La Tokio se ocupă lumea serios de căderea apropiată a Port-Arthurului. Din cercuri bine informate se vestește, că Japonezii vor căuta să tragă foloase mari din această izbândă așteptată, împingând pe Ruși până la râul Amur. După terminarea răsboiului Japonezii nu vor ținea ocupată Mandșuria, ci se vor îndestuli să tragă din această țeară aceleași foloase, pe cari până aci și le-a asigurat pe seama ei Rusia.

Colonia, 30 Iulie. Lui „Kölnische Ztg.” i-se scrie din Petersburg: Conform știrilor autentice naintea Port-Arthurului se află concentrați 50.000 soldați japonezi. Artileria de-o-camdata tace. Japonezii ridică noaptea șanțuri și își așează tunuri.

Londra, 30 Iulie. Agenția Reuter este informată din Cifu că după știrile aduse de refugiații Ruși, contra torpilor Rus Locotenent Buracow și două alte contra torpiloare din escadra dela Port-Arthur au fost bombardate în ziua de 12 Iulie de torpiloarele japoneze și cu totul distruse.

Berlin, 30 Iulie. Se telegrafiază din Tiotsin ziarului Berliner Lokal Anzeiger că Japonezii pregătesc un atac general contra lui Port Arthur vând la dispoziție 80.000 oameni.

Londra 30 Iulie. Agenția Reuter află dela cartierul generalului Kuroki, cu data de 13 Iulie, că după toate aparențele, o gravă epidemie de frigur și disenterie bintue printre trupele rusești.

După un specialist din „Die Zeit”. Nr. XXXII:

Stăm în adevăr în fața hotărârii celei mari în Mangiuria, ceea-ce pentru specialiști e un adevăr, ca să zicem așa, ce se poate pipăi. Ceea-ce părea la Japonezi șovăeală, aproape sfială, era numai pregătire, cugetată bine și bine îndreptățită. Acuma armatele japoneze sunt grupate pentru lovitura tactică, unite sau cel puțin în stare a lucra împreună și în vecinătatea dușmanului. Putem zice că n'au sosit prea târziu, deși târziu. Căci armata rusească, pe cât se pare, nu s'a folosit de pauza neașteptată de lungă, ca să facă ce trebuia făcut: concentrare, înaintare spre Nord, poziție de luptă nu prea cu prevederi nefavorabile și retragere asigurată. Generalul Kuropatkin, de altfel cu judecată rece și prevăzător, a urmărit, cum o să se arate curând, în situația în care se afla, prea multe și prea mult; e de crezut că o să plătească scump. Pe Port-Arthur nu l'a scăpat și nici n'o să-l scape, cu toate insinuările lui Alexief și postulatele dela Petersburg. Și nu e în joc numai o cetate, ci însăși armata în campanie, care e mult mai prețioasă de cât zidurile de piatră și turnurile rotitoare; armata e amenințată cu înfrângerea, cu o retragere de-o-potriva unei fugi; ba, după împrejurări, chiar o catastrofă.

Atacul lui Keller contra armatei lui Kuroki s'a făcut, evident, cu puteri concentrate și la vremea cuvenită; dar a dat de puteri superioare și n'a reușit. Pare a fi fost cea din urmă încercare a lui Kuropatkin de-a se descurca de îmbrășosarea amenințătoare, de a rupe rețeaua, care se întinde prevestitoare de nenorocire în jurul armatei rusești. Un atac repede al lui Keller și îndată o izbitură ca răspuns dela Japonezi; cel dintâi zădărnice, al doilea în adevăr nu încununat cu ispravă totală, dar totuși reușit. Și data aceasta Rușii, se vede limpede, s'au bătut, îndeosebi și foarte vitejește. Lupta a ținut aproape cinci-spre-zece ceasuri — dar ceea-ce e peste puțină, nici nu trebuie să voim și nici să pretindem.

Rolul de căpetenie în lupta ce se așteaptă, îl va avea centrul japonez; ca și în 1894, hotărârea o să se dea cam la Simucen. Mersul Japonezilor spre Kaiping, care a fost trâmbeșat în toată lumea, a avut de scop să înșele pe Ruși și încercarea a reușit. În vreme ce Rușii își întorceau luarea aminte într'acolo și înaintau ca să se împotrivescă, Japonezii au lăsat în fața lor numai o diviziune în front, care s'a întărit cu șanțuri, ear celelalte trei diviziuni s'au furișat prin dosul munților, la dreapta, gata a ataca din sus, sub generalul Nodzu. Deci s'au împreunat pentru lupta hotărâtoare, în centru, 5 diviziuni și 3 brigade de rezervă. Inkau și Niucivang vor cădea dela sine, ca niște fructe coapte, în mâinile Japonezilor, dacă izbutește atacul asupra Simucengului.

De ce folos le poate fi pentru Ruși, în aceste împrejurări, pozițiile lor așa de extraordinar de tari la Dasitșao și la Haiceng, când își aveau frontul spre Kaiping? Da, dacă dușmanul te-ar ataca tocmai unde vrei și dorești, și unde, numai pentru-că vrei și dorești, crezi că o să te atace! O armată trebuie să știe a manevra; o mișcare bine condusă înseamnă mult mai mult decât fortificațiile cele mai dibace. Mijloace auxiliare nu înseamnă mijloace de mântuire, de succes.

Generalul Kuropatkin va vedea în sfârșit limpede; prea mult a făcut recunoașteri și poate a stat în așteptare mai mult decât putea și trebuia — ar fi aproape o minune, dacă ar scăpa cu pielea teafără din primejdia, ce l'a sosit atâta de aproape. Multă vreme au fost pentru densusul taine, dar, cum se știe, tainele nu sunt de loc minuni.

Rusia ar face însă bine să tragă din situația de față încheeri atât militare cât și politice: n'are nevoie de conflicte nouă, de dușmanii noi, înainte de a fi isprăvit conflictul cel vechiu, cu care se luptă de atâta vreme piept la piept.

Din străinătate.

Vaticanul și guvernul francez. Se raportează oficial, că Vaticanul în răspunsul său de Joi la recercarea guvernului francez, declară că nu este învoit să revocare epistolele adresate episcopilor francezi Laval și Dizon, ci se îndestulește să dea numai deslușiri pentru a apăra conținutul epistolelor. Prin provocarea mai recentă a episcopului francez, Le Nordez pentru a se prezenta la Roma, raportul dintre Vatican și guvernul francez a devenit și mai încordat. Consiliul ministerial francez de Vineri a adus concluzia urmării fără amânare a relațiilor diplomatice dintre Franța și Curie.

Americă și Rusia. Departamentul statului american a înțeles guvernului rusesc o notă, în care pune întrebarea dacă vaporul german «Arabia» al unei firme americane, capturat de către flota rusă de la Vladivostoc este deja eliberat ori nu. Guvernul rusesc a răspuns, că n'are nici o informațiune despre confiscarea vaporului «Arabia» de oare-ce flota rusă încă nu s'a rentors la Vladivostoc. Tenorul notei americane a fost foarte moderat, care eventual conform necesității se va putea înasprî.

Mișcarea muncitorilor americani. Situația fabricelor de conserve de carne să ameliorează în urma împregiurării, că se aplică la lucru muncitorii neorganizați și de aceea, cari au eșit din grevă. Posesorii de fabrici au declarat, că cauza pentru greviști este perdută.

Anglia și Rusia. Lui Reuter-Bureau i-se anunță din Petersburg, că ambasadorul englez a protestat formal contra confiscării vaporului «Knight Commandur», deoarece pe baza tuturor principiilor de drept internațional o atare procedură nu se poate justifica.

Maroc. Conform știrilor sosite din Fez, sultanul adună afară de oraș o mare armată. Faptul acesta ne îndreptățește să presupunem că sultanul probabil voeste să păsească energic contra pretendentului de tron, care în districtele Tazza și Udia a început de nou acțiunea sa.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 1 August 1904.

Din cauza Sf. sărbători ae mâne N-ru proximal ziarului nostru va apărea numai Miercuri la amiază.

Regele la vânătoare. Din Eisenerz se telegrafează cu datul de 28 Iulie: La vânătoarele cari au avut loc ieri aici s'au făcut două goane și anume în Zirbestein și Gföll, ear azi o goană în Galleiten. Cu aceste ocațiuni au fost prinși peste tot 40 de sălbăticiuni, între cari 32 cerbi. Monarhul a pușcat 6 cerbi strașnici. La 2 ore și 1/2 Monarhul însoțit de suită, s'a rentors la Ischl.

Patru sute jughere de pădure arse. Din Kőszeg se vestește: În pădurea de brad a capitlului s'a iscat în mod necunoscut pân'acum un foc, care a nimicit 200 jughere. Focul a trecut apoi și asupra pădurilor din apropiere ale contelui Eszterházy Sándor, unde asemenea au ars 200 jughere. Paguba se evaluează la mai multe mii de coroane.

Mafia pe lucru. În mai multe ziare maghiare din Budapesta a apărut în aceeași zi, aceeași notiță, îndreptată împotriva

părintelui vicar Vasile Mangra, cuprinzând se înțelege mințiuni, calumnia și intrigă în cari se recunoșc ușor autorii. Mafia va se zică tot mai trăește.

În notiță se afirmă că părintele vicar Mangra a fost însărcinat cu conducerea conzistorului din Arad în absența P. S. Sale, și se fac apoi cuvintele concluzii maglașiste. Afirmarea se înțelege e o minciună, concluziile perverzități. Ziarele din chestiune se pot felicita de colaboratorii lor.

Prăbușirea unui rector de universitate în prăpastie. Despre accidentul de pe Gabelhorn anunță agența telegrafică din Zermatt: O societate de călători austriaci, constatătoare dintr-o damă și trei domni și doi călăuzi, a noptat la 27 Iulie în hotelul „Triftalp”. Ziua următoare voiau să urce muntele Obergabelhorn care are o înălțime de 4695 metri. Turistii împărțiți în trei grupe, și legați de funii voiau să înseapă utcară. Nainte pășia profesorul și rectorul universității din Innsbruck Dr. Demelius, călăuzul Dembl, lor au urmat dama și celalalt călăuz, la urmă Ficker și al treilea turist. Până la înălțimea de circa 50 metri au mers în pace. Atunci, aveau să treacă peste un șos de stâncă. Mai înainte se urcă călăuzul Dembl așezându-se bine pe el ca se ajute și urcarea celorlalți. După el a încercat profesorul Demelius să se urce; dar atunci peatra s'a desprins răpind cu sine pe profesor și călăuz în adâncime. Celorlalți turiști nu li-s'a întâmplat nimic, dar au ramas incremenți la scena oribilă ce s'a desfășurat naintea ochilor lor. Vestea a fost dusă la Zermatt de către un turist, și imediat a plecat la fața sinistrului o comisiune condusă de doctorul Seiler.

Urmasul lui Plehve. Lokalanzeiger din Berlin are informațiuni, că ministru de interne interimal în locul lui Plehve a fost numit senatorul Durnovo, care până aci era asistentul lui Plehve.

Țarul la înmormântarea lui Plehve. Este hotărât, că funeraliile lui Plehve să se facă cu onoruri extraordinare și excepționale. Țarul voeste cu toate încercările ce se fac de a-l abate dela hotărîrea sa, să i-a parte în persoană la înmormântare, însoțind carul funebru până la groapă. La cuvintele de sollicitudine ale consilierilor săi, că atare întreprindere este împreună cu pericol, Țarul a răspuns: „El (Plehve) a fost atât prietinel meu, cât și sfelnicul meu cel mai prețios!”

Un atentat asupra Țarului? În cercurile curții rusești și ale guvernului imperial, pe cum și în familia țarului domnește o nespusă agitațiune, fiind temere generală, că în contra Țarului este proiectat un atentat. Anume Țarul a primit zilele trecute trei epistole amenințătoare, în cari în fiecare se cuprind numai cuvintele: „Zilele tale sunt numărate! — Comitetul revoluționar.” Țarul este formal închis și păzit cu ochi de Argus de către un regiment de detectivi. Se zice, că țarul Nicolae este sufletește atât de deprimat în cât cei din jurul său au serioasă sollicitudine pentru starea sănătății lui.

Fapte Jidovești. În ziua de Joi 15/28 Iulie a. c. doi fii de ai lui Israil al căror nume nu-l știm încă, dar cari de bună samă sunt din cercul Vașcouli, venind cu trenul dela Beiuș spre Vașcou, au insultat pe un tiner inteligent român în modul cel mai barbar, dovedindu-și în faptă, aralor față de gojim. În vagonul, în care călătoreau cei doi jidani și tinerul, care e un tiner modest și blând, să zice că au fost mulți țărani români, dar nici unul n'a știut pune la locul lor pe perciunați. Lasă, că va veni vremea și noi peste mult, când să vor trezi și Români din cercul Vașcouli și vor înființa societăți creștinești de consum. Căci așa nu mai merge. Jidani să îmbogățesc și ies din piele. Acum au insultat pe un tiner român, în zilele trecute un jidan au azistat la licitațiune pentru prevaricațiunii de pădure și a cumpărat vitele dela patru creștini pe un preț de nimic. Fapte Jidovești! Și până va veni vremea să ne curățim de acești perciunați, înființându-ne doritele societăți voi frați Români cumpărați dela frații voștri creștini și lăsați pe jidani să cumpere ei unii dela alții. Și apoi să vedeți, că nu le va mai veni pofta de insultat și nici dor de licitațiune.

Lupi în Comitatul Caraș-Severin. Din comuna Valea Mare din comitatul Severinului ni se scriu următoarele: Economul Ion Vodician și-a dus cal, că de comuna la pășune în divada din apropierea pădurii erariile din hotarul comunei, unde i-a lasat ca totdeauna, singuri, întorcându-se acasă la odihnă. Abia a înobrat și sosit mezul nopții, când Vodician a fost trezit din somn pe la mezul nopții de rîchete și ropote de cal. Esind afară la poartă, umit a văzut, că din nara și gura calului curge sângele și roaie. Atunci Vodician presupunând o întâmplare rea, și-a trezit fiii din somn, și înarmându-se cu coase, furci și topoare au plecat la câmp să vadă de cejalul cal, dacă este acolo. La câmp li s'a întâmplat o privesite de tot fioroasă și zguduitoare pentru densii oameni mai seraci: o haia de lupi sfășia calul, rupend bucați din nobilul animal și fugând cu ele în pădure, când simțira, că vine cine-va să le conturbe liniștea și strice pofta de mâncare. Bietii oameni n'au aflat, decât câte-va părți din calul lor. Este de dorit, ca autoritățile comitatului să facă o vânătoare, ca să avem pace de aceste bestii cel puțin vara.

Tolstoi despre Cehov. Conte Leo Tolstoi se rostește asupra nuvelistului decedat Anton Cehov în chipul următor:

N'am rostit discurs asupra lui Cehov, pentru că consider ori-ce demonstrațiune de superflua. Din cauza asta am refusat și invitația lui Turgeniev la timpul său, de a mă prezenta la sărbătoarea Puskin. Insa dacă interesează pe cine-va părerea mea asupra lui Cehov, atunci pot spune următoarele: Cehov a fost un artist incomparabil de mare, pe care nu numai Rușii, ci și alți oameni p'au putut înțelege. El a fost unul dintre acei scriitori rari, cari de mai multe ori pot fi cetiti. El a creat nouă forme ale scrierii, pe cari pân'acum nu le-am văzut la nime. Moartea lui Cehov este pentru noi mare pierdere cu atât mai ales, cu cât în el am perdut nu numai un artist incomparabil de mare, ci și un bărbat cu inima deschisă, și onest.

Divorț după 19 ani de căsătorie. Nainte cu douăzeci de ani făcend tinerul conte nefericit Batthyány István la Baden cunoștința unei bogate jidance din Tornya cu numele Schosberger Ilona, în scurt timp a luat-o în căsătorie pe noua Iudita, mândră că a ajuns și ea să ferească cu grațiile și frumșeța ei pe un Olofernes maghiar. Dar jidovoica nu de aceea s'a măritat după un aristocrat maghiar, ca să ajungă poate contesă ori la bogăție, căci averea tatălui ei era destul de conderabilă pentru a impune și unui conte, — ci pentru că spera să facă un bun serviciu Israelului promovând în modul acesta interesele neamului vagabond. Ce superbă idee! Să ajungă posesiunea Batthyányilor de sute de ani pe mâinile veneticilor perciunați!

Căsătoria n'a fost fericită: contele s'a prins nevasta la 5 zile după cununie în relațiuni nepermise cu un tiner avocat ovreu din capitală cu numele Rosenberg, cu care contele implicându-se în afacere cavalească, a fost omorit în duel în Timișoara. Condițiunile erau foarte severe: descărcarea de 6 focuri avansând tot de atâtea ori cu câți-va pași. Așa s'a întâmplat că la împușcătura a șeasa contele lovit în frunte a căzut mort la pământ. Știm, că ucigașul Rosenberg a fost condamnat la câți-va ani temniță de stat, partea cea mai mare a pedepsei însă i-a fost iertată din partea monarhului, intervenind la rege însuși părintele contelui omorit în favorul ucigașului pentru a fi grațiat. Pe timpul acesta s'a născut eunoscutul cântec maghiar, în care atât de elementar și întru cât-va cam dur erumpe indignarea și disprețul pentru rasa recipiată:

Ergerberger Schosberger

Minden zsidó gazember...

După întâmplarea aceasta cu sfârșit atât de tragic pentru tinerul aristocrat, veduva tinera la doi ani după moartea soțului ei s'a măritat după un proprietar de fabrică din Brünn cu nu-

mele br. Offermann, cărui i-a adus 800.000 fl. zestre. Din căsătoria asta s'au născut trei copii, dintre care două fete sunt deja măritate; cu toate acestea căsătoria n'a fost fericită. După o veșuire de 18 ani baroneasa a intentat proces de divorț bărbatului ei prin avocatul Stieler Mör din Budapesta. Petițiunea zilele acestea a sosit la tribunal, în aceasta baroneasa se plânge și de faptul, că bărbatul ei nici interesele zestrei nu i-lea întors, așa că și spelele creșterii copiilor le-a purtat mama ei. Mai departe baroneasa urgencează desfacerea căsătoriei și din motivul, că bărbatul ei a „vădit gravă deteriorare ale sale conjugale“. În cauza asta tribunalul va pune o zi de petracăre pentru împăcarea părechei învrăjbite, ear dacă asta nu va reuși, atunci tribunalul va pronunța divorțul.

Manevrele române. La manevrele române care se vor face anul acesta în Moldova de sus, au anunțat până acum că vor asista A. S. S. locotenentul, colonel Duce de Teck, atașatul militar Angliei; d. colonel Leontiesi, atașat militar al Rusiei d. Pellarin, atașat militar al Franței, și d. căpitan, Hammerstein, atașat militar al Germaniei.

Funerariile lui Krueger. Trenul care a adus din Elveția rămășițele pământești ale lui Krueger a sosit la Haga, iar incident și a fost primit în gară de o mulțime enormă.

S'au depus coroane din partea tuturor societăților, dintre care una superbă din partea Reginei și a Sotului său, și alta a președintelui Sădii, care avea dedicația: „Al luptat pentru cauza cea bună.“

Immormentarea s'a făcut cu mare pompă și în asistența unei mulțimi enorme.

Ministerul ministrului de externe al ministrului francez. La Paris, după cum spun ziarile franceze, s'a construit un comitet care să formeze un muzeu al ministerului de externe.

Fac parte din societate cei mai mulți dintre diplomații străini acreditați la Paris.

Muzeul conține, până acum între altele, desemnuri alegorice al împăratului Wilhelm avândscatitul „Popoare ale Europei, păstrați-ve bucuriile voastre cele mai scumpe.“

În acel muzeu se mai află și condeiul care Bismark a iscalit armistițiul și preliminariile păcii, după războiul din 1870—71.

Situațiune și rudenii. Cancelarul Germaniei d. de Bülov, după cum spune Gazeta Lorenei, are o înrudire foarte numeroasă. Numai în administrațiunea publică sunt 80 de rude ale Contelui de Bülov, iar totalul rudelor se ridică la 470.

Acțiunea, mândru de situațiunea și reputațiunea rudei lor, s'au hotărât să se întrunească într'un ospăț de familie spre a serbători pe ruda lor ajunsă așa de sus.

Noua capitală a archipelagului Philippin. Din New-York se raportează, că guvernul Statelor-Unite Americane a decis, să mute reședința într'un alt oraș al insulelor, care propunerea secretarului de stat din ministerul de războiu Taft probabil va fi orașul Bognio. Bognio este de present o mică localitate, care se află la o distanță de 155 kilometri de Manila, actuala capitală a insulelor. Americanii însă consideră locul acesta ca foarte potrivit fiind pe un teritoriu foarte mănos, și situat pe un platou sănătos. Cele mai multe ziare americane însă nu sunt îndestulite cu alegerea noii capitale, ci Montalban care se află pe coasta nordică a insulei Luzon.

Alexeiev și Kuropatkin. Nu mai suferă nici o îndoială, că actuala campanie a Rusiei se va termina cu un scandal european, plus o rușinoasă înfrângere în îndepărtatul Orient. Și încă scandalul cum n'a mai fost! Deja de demult se vorbește despre niscar divergențe și contraste, care ar fi existând între generalisimul rus Kuropatkin și vice-regele Manduriei (!), satrapul Alexeiev, un prototip de stupiditate și imoralitate. Aceste contraste în timpul din urmă, se vorbește, că întru atâta s'ar fi înăspriț, încât o acțiune comună a ambilor într'u salutea și onoarea patriei lor ajunse acum din grația tirăniei la grea încercare, pare a fi cu desăvârșire exehisă. Acești doi soldați superiori rivalizau și pe timpul când Kuropatkin era încă ministru de război. Acesta era un contrar pronunțat contra politicii de expansiune în Asia extremă aparținând aceluia, care consiliau pe

far în mod binevoitor să evacueze mai bine Mandurria, și să o recedeze Chinei, decât să și atragă asupra sa ura și dușmănia puterilor și încă pe de asupra să se implice într'u război nefast și superflu cu Japonia. În cercurile militare ruse deja pe atunci au fost cei mai sinceri barbați în curat, că armata rusă este mai pe jos de cea japoneză și că în un eventual conflict de arme, ea va fi biruită de trupele Mikadului.

Alexeiev însă și noul favorit al țarului Besobrasov au menat pe țar tot mai adânc în aventura ce acești doi stupizi voiau să întreprindă în Manduria, umplând capul stăpânului lor încoronat cu fel de fel de greeri despre un imperiu colossal, cum n'a mai fost pe fața pământului: dela Baltica și Pontul Euxin până la Oceanul pacific! Dacă însă cei doi consilierii infernali în adevăr ar fi pornit din această considerațiune cu adevărat patriotică și mai puțin criminală, treacă meargă, dar sfatul lor diabolic n'a isvorit decât din considerațiuni de speculă ordinară și afacert private josnice. Besobrasov adevărat a înființat deja de mai de mult o societate pe acțiuni, cu scopul explorării minelor și pădurilor, la care societate s'a făcut părtaș Alexeiev, un mare duce, și chiar însuși țarul, care a intrat în șirul acționarilor cu 1/2 milion de ruble. Besobrasov, ca să tragă folos cât se poate de mare din această întreprindere, caută să pună în serviciul acesteia politica Rusiei din Extremul-Orient, în opunere cu scopul lui Witte, Lambsdorff și Kuropatkin. Drept aceea a trebuit construită linia ferată care ar traversează Siberia și Manduria până la Port-Arthur, pentru a atrage în sfera lor și Korea; de aceea a trebuit creată o locotenentă în Manduria, pentru a dobândi compania Alexeiev-Besobrasov un pașalic rentabil împreună cu omnipotența unui adevărat țar în Asia extremă. Witte, care opunea rezistență realizării scopului pervers al acestui consorțiu dublu, a fost trântit, ear Kuropatkin îndepărtat din ministeriu.

Când erupsă războiul comandamentul suprem peste armată fu încredințat lui Kuropatkin. Acesta s'a ferit să primiască, fiind convins de deruta Rusiei. Într'un memoriu generalul i-a expus starea deplorabilă a armatei ruse, încercând încă odată să facă pe țar să pună capăt războiului cu Japonia. Țarul însă a persistat pe lângă pașul făcut zicând lui Kuropatkin: „Tu îți poruncești să primești comandamentul“.

În urma asta Kuropatkin a primit de silă și a plecat, chiar așa, cum a fost silit să primiască comandamentul suprem asupra armatei austriace de Nord generalul Benedek în campania austro-prusiană dela 1866, în care generalul austriac a văzut că Austria va suferi o teribilă înfrângere. Nu este nici o îndoială că și sfârșitul lui Kuropatkin va fi același ca și al lui Benedek. Deja înainte de asta cu câte-va săptămâni generalul ar fi prezentat țarului un raport urgent, în care el recomanda în modul cel mai pregnant încheierea păcii cu Japonia. Se zice, că țarul și în urma deșelor înfrângeri ale armatei ruse ar fi vrut să se ocupe cu acest gând mai de aproape, Alexeiev însă a tras dungă peste păreriile lui Kuropatkin aducând cu vorba pe țar până acolo, că acesta a rupt raportul lui Kuropatkin în bucăți, adoptând pe al lui Alexeiev, care recomanda continuarea războiului până la ultima consecvență. Pe raportul lui Alexeiev atunci a scris cuvintele: „Pentru prestigiul Rusiei în Asia orientală ultimul om și ultimul copec!“

Moartea unui oficer de marină american la Triest. Din Triest se vestește, că un oficer de marină american al flotei ce staționează la Triest, cu numele James Clement a murit de tifus abdominal. Pe vasele americane au fost peste tot 6 casuri de îmbolnăvire de acest morbo devenit acum, cum se vede, epidemic.

Demisiunea generalului Negrier. Cum anunță „Echo de Paris“, generalul francez Negrier ar fi prezentat Mercuria trecută demisia sa. Ziarul asigură, că el a motivat pe deplin petițiunea sa cu împrejurarea, că a constatat, că starea efectivă a divisiunilor dislocate la hotare este cu mult îndărătul cifrelor normale. Negrier nu este împăcat cu această stare a lucrurilor și de aceea s'ar fi decis să demisioneze. Drept aceea și-a întrerupt subit călătoria sa de inspecțiune și a plecat la Paris pentru a cere punerea sa în disponibilitate.

Earăși originea lui Kuroki. Am dat și noi în numărul din urmă după un ziar parisian invențiunea mai nouă cu privire la originea lui Kuroki Ziarul francez contestând simplu originea românească, grecească, svedeză ce e drept foarte dubioasă a vestitului general japonez, voia să-l facă cu toată sila francez originar din Lorena. Acum se adaugă o altă versiune la cele multe de până aci, și anume din Berlin se declară de neadeverată informația ziarului francez, deoarece ce un nepot de al generalului cu numele Jakosasa Osima, care își face studiile la Berlin, afirmă că unchiul său este fiul unui nobil polonez. Numele părintelui generalului era Kurovsky, care după marea reșcoală dela 1831 a emigrat. Kurovsky a petrecut cât-va timp la Paris, în Turcia, și în fine a ajuns ca legionar olandez pe insula Borneo. De aici a ajuns în Japonia, unde s'a și căsătorit. Fiul acestuia este generalul Kuroki, care numai de aceea își scrie numele Kuroki și nu Kurovsky, pentru că Japonezii nu pot pronunța numele polonez. Acest Kurovsky ar fi spus pe patul de moarte fiului său aceste interesante cuvinte:

— Tu poate te vei putea răsbuna odată asupra Rușilor pentru oprimarea națiunii polone.

Omorit de o muscă. Pe C. Kratzl, dirigentul orchestrei dela orfeul Rohacher în Viena, înainte cu câte-va săptămâni îi pișcase de brăț o muscă, la ce brățul a început să se umfle și să-l doară cumplit, așa că în urmă a trebuit să consulte medicul. Acestia au constatat intoxicarea (inveninare) de sânge și i-au spus că numai tăindu-i jos brățul pot să-l scape de moarte. Kratzl nu s'a învoit, ear boala i-s'a dezvoltat tot mai mult, așa că Duminecă nenorocitul a murit.

Furtuni. Duminecă după amiază s'a deslănțuit asupra Parisului o furtună groznică. Intunerecul era atât de mare, încât a trebuit să se aprindă luminile.

Din Illinois (America) vine știrea, că o teribilă furtună s'a descărcat Marți în această zonă și a apucat pe drum trenul de pasageri de pe linia Chicago-St.-Louis, pe când se apropiase de Oakford. Trenul era plin de pasageri și alerga cu toată viteza, când fu prins de centrul înverșitor al tifonului. Într'un moment grelele vagoane fură ridicate afară din linii și precipitate dela o înălțime de 15 urme rostogolindu-se unele peste altele. Călătorii spăimântați fură aproape toți călcați, răniți ori omorâți. Vre-o 20 au suferit contuziuni și răni foarte grave și se află pe moarte. Conducătorul vagonului de bagaje a fost ucis pe loc și împriegatul atașat de poștă primit leziuni interne foarte grave.

Concurs.

Societatea „Transilvania“, publică concurs pentru ziua de 1/14 Septembrie 1904, spre a acorda un stipendiu de 800 lei anual destinat studiului medicinei, filozofiei sau comerțului, la una din facultățile de medicină, filozofie, sau academia de comerț ale Ungariei.

Cererile se vor adresa Președintelui Societății G. Missail, în București strada Grațioasă 2. V. însoțite de următoarele acte:

a) Diploma de bacalauriat. (Testimoniu de maturitate) în original.

b) Un certificat medical, constatator ca concurentul nu este atins de nici o infirmitate sau boala cronică.

c) Un certificat de paupertate dela autoritatea comunală locală legalizat de notarul public.

Este bine înțeles, că stipendiuul nu se va acorda, de cât aceluia dintre concurenți, care prin actele cerute va proba că are note de studiu superioare celor lați concurenți.

Cererile venite după data ficsată mai sus, nu vor fi luate în seamă.

București, 16/29 Iulie 1904.

Felurimii.

Ploi artificiale. Origina acestei curioase metode de a face să cază ploii după voință, nu e de loc americană, cum s'ar crede, după zelul care se practică în continentul de care ne desparte oceanul Atlantic; este curat franceză. Cei cari au contribuit la inovațiunea și punerea în practică a ploilor artificiale, au fost aproape toți francezi.

Această descoperire, a pornit dela observațiunile militare, cari au văzut, în mod constant, că zilele ce urmează după exercițiile de tir, cum și în zilele de războiu, seara s'au dimineața următoare se produc ploi. Ast-fel amiralul Forbin, celebru marinăr din secolul lui Ludovic al XIV. avea obiceiul să risipească norii, ce se formau prea aproape de bastimentul său, prin focuri de tun.

Marchizul de Chevrier se servea, încă din timpul restaurațiunii franceze, de tunuri așezate în munți, cari prin detonațiunile lor, făceau să se spargă norii și furtunile.

Toate aceste fenomene se produceau după-cum a constatat-o și controlat-o Arago în 1837, în virtutea faptului că prin puternicile exploziuni de iarbă de pușcă, se produce amestecarea părților de aer superioare, cari sunt mai reci, cu cele inferioare cari sunt mai calde, din care cauză vaporii de apă din atmosferă (norii), se condensază dând naștere ploilor.

Acest fenomen, fiind dar demonstrat completamente, s'a pus în practică în America, prin exploziuni de carture de dinamită în baloane captiv.

Procedul e foarte simplu. Cartușul de dinamită dela nacela balonului, e pus în contact cu un fir metalic, prin care, cu o mașină de inducțiune de pe pământ, se poate trece un curent electric ce va da foc dinamitei. Atunci se produce detonațiunea, norii se condensază și începe să plouă.

Cari pomi sunt mai expuși trăsnetului? Este cunoscut, ca pericolul trăsnetului este cu mult mai mare pentru stejari, decât pentru fagi. Experiențele și cercetările făcute până acuma au dat următoarele rezultate:

Pomii cari conțin mult aleiu sunt foarte mult asigurați contra pericolului trăsnetului, pe când pomii săraci în oleiu și bogați în scrobeală, sunt expuși trăsnetului. Pomii, cari conțin mult oleiu sunt nucii și fagi; pomii cari conțin puțin oleiu și multă scrobeală sunt stejarul, salcia, plopul, paltinul, alunul, liliacul, ulmi, frăgarul, păducelul și frasinul. Dacă punem acuma pomii după gradul de pericol cărui sunt expuși din partea trăsnetului, găsim următoarea ordine:

Mai scutiți de trăsnet sunt nucul și fagul; ceva mai expuși trăsnetului sunt moliftul și tisa (taxus), pericol mare oferă bradul, ear cel mai mare, stejarul, salcia, plopul și toți pomii mai sus înșirați.

Bibliografii.

Nr. 7 din Revista „Convorbiri Literare“ are următorul cuprins: La ziua de 2 Iulie (1504—1904). — D. Onciul. Homer: Iliada, cântul XI (trad. în hexametri) — G. Murnu. Spre Cotesti (novelă). Duiliu Zamfirescu. Stana (dramă inedită în versuri de elena Văcărescu, trad.). D. Nanu. Studii și notițe filologice, VIII: sufixu-ic — Sextil Pușcariu. Namouna (poezie orientală de Alfred de Musset, trad.). N. Volenti. Din Rucăr, (roman). — Cîru Oeconomu. Gruea la 'nsurat (baladă populară) — E. Hodoș. Din Cronică (poezie). — Al A Naum. Ceva nou despre mama lui Ștefan-cel-mare. — N. Iorga. Insemnări de pe manuscrise vechi, II. — V. Pârvan. Wilhelm Doerfeld (schită biografică). — G. Murnu. Amurg de vară. Cântec (Poezii) — Al A Naum. Primăvara. Toamna (poezii). — N. Volenti. Ce-au făcut Universitățile noastre? (urmare și sfârșit) — E. A. Pangrati. Considerațiuni asupra „Geografiei economice a României“ de G. Gorciu, profesor. — I. Constantinescu. I. Bianu, Momente culturale (notiță bibliografică). Bibliografie

H A Z.

Un domn din Budapesta voind să facă o surpriză unui bun prietin al său i-a trimis drept cadou o pasere. Prietinel s'a îmbucurat nespun la vederea minunatului „exemplar“ dându-l bucătăresei să-i succedă gâtul și să-l pregătească pentru mâne zi la prânz. E superflu să mai spun că pretenului i-a căzut bine, la stomac carnea fragedă și gustoasă a jivinei. După câte-va zile vine la prietin domnul X care a făcut cadoul, întrebându-l dacă îi place paserea.

— Că-mi place? Cum să nu-mi placă, când a avut carne așa de gustoasă!?

— Ce doar ai mâncat-o?

— Natural doar n'oi tine-o în colivie să o îngraș.

— Nefericitele, paserea a fost un papagal, care știa să și vorbească.

— Știa să vorbească? Apoi cine e devină, dacă n'ai grăit nict o vorbă?

ECONOMIE.

Arad, 31 Iulie.

Ministrul de agricultură, Tallián Béla în școala agronomică din Kecskemét. Ministrul de agricultură, Tallián Béla, zilele trecute a cercetat școala agronomică din Kecskemét; cu acest prilej s'a dus și la târgul de zarzări (caisii) de acolo. Târgul se începe la miezul nopții și durează până la orele 5—6 de dimineață. La acest târg să adună negustorii de poame din toată lumea. Iată ce poate face hărnicia oamenilor cari muncesc din răspuțeri, ca să-și îmbunătățească soarta. Locuitorii din Kecskemét și din preajma orașului azi sunt cei mai avuți din țara noastră. ceea ce numai poamele pot mulțumi.

INSERTIUNI și RECLAME.

Domnilor voluntari

de ori-ce armatură, trimite firma pentru uniforme militare de primul rang a lui

Schäffer Henrik

ARAD, Andrassy-tér (Casu Bing)

Nr. telefonului 208. 307

Uniforme și ajustări complete pentru prețurile cele mai fine și executate foarte elegant

Stabiliment de Hydrotherapie.

„Wällischhof.“

Stațiune de tren și poștă Brunn — Maria — Euzersdorf, 30 min. departe de Viena. 236

Arangiamet modern

(pe lângă hydrotherapie completă, băi electrice, de aer de soare, massage, electri-sare, gimnastică svedă etc).

Prețuri moderate

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și medicul stabilimentului: Dr. Marius Sturza.

CIOBAN și NADRA

măestru zidar diplomat.

A R A D, Deák Ferencz-utca 34 sz.

Avem onoare a aduce la cunoștința p. t. public ziditor, că sub firma de mai sus am deschis

un birou de zidire

Primim tot felul de lucrări de zidire și anume: zidiri noi, transformări de zidiri vechi, construirea de frontispicii cu materii ori fără materie atât în loc cât și în provincie, pentru garanță de 3 ani.

Primim construiți de planuri, faceri de buget pentru prețuri foarte ieftine.

299

Cu toată stima:

CIOBAN și NADRA.

I. A. R. A. D.

(Legelö sor Nr. 28)

este de vânzare o casă cu un mare intravilan în colț.

Informațiuni se pot afla în cancelaria advocațională Dr. KERTÉSZ MIKSA, Palatul Minorilor.

ȚIGLE CĂRĂMIZI

mai departe țigle pentru poduri de case 4 cm. de groase, țigle pentru fântâni, țigle pentru traverse, și ori-ce alte țigle necesare la zidiri se fabrică în cantitate mare la stabilimentele fabricii de țigle și cărămizi dela Micălaca. — Proprietar al firmei

POLLAK SÁNDOR,

— ARAD, BIUROUL CENTRAL. —

ARAD, Haltér Nr. 1. Telef. 206 și 255 293

Condițiuni favorabile de plătit, prețuri echitabile.

Primul

și singurul institut de specialitate p. spălarea și curățirea rufelor

306

al lui

Bettelheim K.

ARAD, Aulich Lajos-u. 2.

Nr. Telefonului 184.

Editor-proprietar: George Niehln

Redactor responsabil: Ioan Russu-Șirlianu.

BANI!

Pe lângă modurile de plată de mai jos, prin intervenția biroului nostru se pot căpăta împrumuturi ipotecare replătibile în anuități, pe posesiuni fonciare, case în orașe, mai departe credit personal preoților, ofițerilor, funcționarilor de stat și particulari, comezanților, industriașilor și pensionaților pe lângă replătire în 5-20 ani, cu garanții ori fără garanții, în cel mai scurt timp și pe lângă cea mai perfectă discrețiune. Remunerația noastră modestă numai după atingerea scopului, decursiv va fi plătită. Documentele necesare cancelaria noastră le câștigă pe propriile ei spese, cari spese vor fi plătite asemenea decursiv.

A) Favorurile estra ordinare mai noi a împrumuturilor câștigate prin intervenția noastră:

1. Informațiunile sunt ieftine. 271
2. Detrageri puține.
3. Depurările să desoriu anual din datorie și interesele vin socotite numai după sumele reduse și interesele și capitalul se poate depura laolaltă.
4. După întârziere motivată de plătire, amendă nu se plătește.
5. La dorință după rate vine incasatorul acasă, ori se pot plăti prin cheque postal nefrancat.

B) Favorurile extraordinare a împrumuturilor noastre cu depurare pe quartale:

1. Sunt foarte ieftine, pentru-că suma plătită la oartal se detrage imediat din datorie și debitorul totdeauna plătește după starea faptică a datoriei interesele.
2. Cvotele aduceau un venit de regulă de 8% și dividendă în urma circulațiunii uriașe se mai poate urca an de an; asemenea anual se escotentază.
3. Cvotele pe lângă abdicere prealabilă se rescumpără în suma lor totală.
4. Un astfel de împrumut se achită cel mult în 2½ ani, după care ori-ce obligământ de plată înceată.

C) Favorurile estraordinare a împrumuturilor noastre ipotecare:

Depurare de 15 ani	4-75%	Depurare de 40 ani	3-15%
„ „ 22 „	4-0%	„ „ 46 „	2-96%
„ „ 30 „	3-75%	„ „ 50 „	2-85%
„ „ 32 „	3-50%	„ „ 60 „	2-65%
„ „ 33 „	3-30%	„ „ 65 „	2-33%
„ „ 35 „	3-25%	„ „ 70 „	2-30%

După mărirea sumei împrumutate.   După mărirea sumei împrumutate.

În plăți se cuprinde nu numai interesele și spesele de administrare ci și depurațiunea din capital.

Biuro aradan de informațiuni.

Posesori KLONDA și SZATMÁRY
ARAD, Strada Salacz Nr. 3.

PUMPE DE VIN

reg. ung. priv și țevi de gumi calitatea cea mai bună.

Din cilindrul pompei se scurge vinul până la cel din urmă strop, ear sâmburii de struguri, coaja și alte părți necurate se îndepărtează numai de cât, prin asta pompa nu se strică și nici vinul nu se poate strica. Pentru funcționarea pompei se dă o garanță pe 3 ani (reparație gratuită).

PUMPE DE FOC

cu ventiluri rotunde. Pentru comune foarte potrivite, de oare ce la întrebuițarea de apă nesipoasă ori murdară nu abzie sevicul. Pentru funcționarea regulată a mașinei se primește garanție pe 3 ani (reparare gratuită). Șurube potrivite unitare și țevi de cânepă din lăuntru căptușite cu gumi cu prețurile cele mai ieftine.

Fântâni cu țevile trebuincioase în preț de fabrică.

HÖNIG OTTO

fabricator de pompe reg. ung. priv.

Arad, Rákóczy-uteza 27. sz. 253

Stropitori de vie se primesc spre reparare.

Tuschák Vilmos,

argintar.

ARAD, Batthányi-uteza 23, I em. 8 ajtó.

Primesc ori-ce fel de lucru aparținător acestei branșe pentru prețurile cele mai moderate și pe execuțiunea cea mai bună.

Ocaziune excepțională!

Din cauza zidirei și câștigării de local, vin-dem pentru prețuri originale de fabrică:

Servicii de prânz, de cafea, de ceai și de mocca. Ceasce de cafea, ceai și de mocca în sute de feluri. Farfurii, tot felul de etaloane (blide) și ștelage pentru fructe și aluaturi.

SERVICII DE STICLA fabricate excelente din țeară și din străinătate. STICLE, PAHARE, FARFURII DE STICLA dela cele mai simple până la cele mai fine.

SERVICII Pentru LICORURI, VIN, ȘI BERE colorate ori din sticlă de cristal. Obiect de lux și folosire de alpaca și argint de China, execuțiunea cea mai modernă.

Obiecte de lux, vase, figuri etc. din porțelan fin, maiolica și fayence. — Vase de michel, mărfuri de metal, articol pentru arangierea de culine. — Tasuri pentru servirea de leor, și altele din lemn, sticlă și metal.

Requisite de mâncare din alpaca, ori argintate ori nickelizate, fabricate din țeară.

Lămpi: Pentru saloane, dormitor, refectorii, biurouri, pentru apartamente de biliard și cabinete de lectură: Pentru restaurante, localuri de grădină și buline. Cu luminare electrică, de gaz, acetylen, petrol ori spirit

Ocaziune binevenită dar foarte scurtă pentru cumpărarea de trusouri, și alte lucruri pentru arangierea de locuințe, ville, verande și locuințe de câmp. 308

Gebhart J. és Fia.

ARAD, Andrassy-tér 16 szám.

Fondat la 1850 Nr. Telefon. de stat și com. 219.

Comande din provincie se eșcută prompt și la moment. Izvor potrivit pentru revinzători, uiegari, măsari și restaurante.

— Întreprindere de sticlărie. —

Apă minerală naturală cu efect vindecător.

Apă acră de Boholt

e recreatoare, curată ca cristalul și cu efect vindecător.

Amestecată cu vin ori sirup dă o beutură plăcută și recreatoare.

0 sticlă mare (2 litre) 26 bani
0 sticlă mică (1 litru) 18 bani.

Se poate comanda și furnisa la locuință dela

Hartmann Samu

magzin de ferărie și coloniale

ARAD, Boros Béni-tér I. Telefon Nr. 373

Comande din provincie se efectueș prompt și echitabil. 311

Apă minerală naturală cu efect vindecător.

